

Motion till riksdagen

1988/89:N245

av Bengt Rosén m.fl. (fp)

Översyn av konkurrenslagstiftningen

Det råder en politisk enighet om att vi så långt som möjligt skall ha konkurrens inom handel och näringsliv. Det leder till utveckling och lägre priser. Vår konkurrenslagstiftning och näringsfrihetsombudsmannen (NO) är viktiga instrument för att upprätthålla en fri konkurrens mellan stora och små företag på någorlunda lika villkor. Utan dessa instrument hade troligtvis ett företag som IKEA aldrig kunnat utvecklas från en genial idé till ett världsomspännande storföretag. Det finns anledning att tro att den första utvecklingen hade kvävts av leveransvägran m.m. åstadkommen av de större företagen på marknaden som känt sig hotade.

Konkurrensbegränsningslagen från 1953 som var i kraft till 1983 innehöll två straffsanktionerade förbud. Dels bruttoprisförbudet, som förhindrade att en leverantör försökte bestämma vilket pris hans återförsäljare skulle ta ut vid vidareförsäljning, och dels anbudskartellförbudet, som tillkommit för att förhindra organiserad samverkan mellan anbudsgivare. Vidare gav lagen NO möjlighet att hos marknadsdomstolen föra talan mot företag som vidtog konkurrensbegränsning med s.k. skadlig verkan. Om domstolen konstaterade att konkurrensbegränsning med skadlig verkan förelåg så skulle domstolen genom förhandling med företaget söka undanröja denna. Misslyckades förhandlingen kunde domstolen i fall av prisdiskriminering eller säljvägran förelägga vite, men i övrigt saknades sanktionsmöjligheter.

Tanken bakom konkurrensbegränsningslagen var att offentliggörandet skulle avhålla företag från att vidta konkurrensbegränsningar. I nästan 30 år klarade NO att med den relativt enkla lagstiftningen upprätthålla konkurrensen på en tillfredsställande nivå. Men till slut var det många företag som upptäckte att NO endast var en "papperstiger", som de icke mycket lät sig påverkas av. Vidare gick utvecklingen mot allt större företagsenheter. Drivkraften var i regel krav på högre effektivitet, i många fall beroende på en hårdnande konkurrens från utlandet. Men i många fall var bevekelsegrunden att genom företagsförvärv bli av med en konkurrent och därigenom kunna höja prisnivån.

Den 1 januari 1983 trädde nuvarande konkurrenslag i kraft. Genom denna utvidgades möjligheterna till ingripande påtagligt och det infördes ett system för kontroll av företagsförvärv (fusionskontroll).

De sex år som konkurrenslagen varit i kraft har efter hand visat att lagstiftningen behöver skärpas ytterligare. Vi vill peka på följande:

- De straffsanktionerade förbuden behöver utökas med förbud mot priskarteller och marknadsdelningskarteller. När det gäller det förra har NO påpekat att s.k. horisontell prissättning är mycket vanlig idag. Antingen ger branschförbund ut gemensamma prislistor, som alla medlemsföretag förväntas att tillämpa, eller också bestämmer konkurren- ter att tillämpa enhetlig prissättning. Marknadsdelningskarteller har bl.a. uppmärksammats inom skogsnäringen. Efter fusioner finns det några få stora skogsbolag kvar i Norrland och det finns exempel på hur skogsägare lyckats få anbud på rotpost från endast ett företag.
- Lagstiftningen för kontroll av företagsförvärv behöver utökas. Ett exempel härpå uppmärksammades förra året. Då meddelade ägaren av landets största privata slakteriföretag att han träffat avtal med Slakteri- förbundet – paraplyorganisation för den jordbrukskooperativa slakten som hade ca 78 % av marknaden – som skulle få till följd att det privata företaget skulle lägga ned fyra av sina fem slakterier. Nu fullföljdes inte planerna på grund av den starka opinion som anställda och leverantörer till slakterierna åstadkom. Men NO hade inte haft några möjligheter att ingripa. Han kunde förhindra Slakteriförbundet att förvärva de aktuella slakterierna men inte att de betalade ägaren för att lägga ned dem, vilket hade fått samma effekt.
- NO har påpekat att straffsatserna behöver skärpas för att vissa förbud skall efterlevas. I Sverige får en direktör som deltagit i en anbudskartell ofta 50–60 dagsböter. I USA riskerar hans kollega ett par års fängelse för samma brott.
- NO:s möjligheter att snabbt ingripa mot konkurrensbegränsning med skadlig verkan bör ökas. Nu kan företag med hjälp av advokater som specialiserat sig på konkurrensrätt genom olika invändningar få till stånd långa handläggningstider till stor skada för de företag som utsätts för konkurrensbegränsningar. Ett exempel på sådant företag är Hedbergs i Dalsjöfors.

De exempel som vi redovisat pekar på att det är dags för en översyn och skärpning av konkurrenslagen.

Hemställen

Med anledning av det ovan anförda hemställs

att riksdagen begär att regeringen låter göra en översyn av konkurrenslagen.

Stockholm den 23 januari 1989

Bengt Rosén (fp)

Gudrun Norberg (fp)

Hadar Cars (fp)

Mot. 1988/89
N245